

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Робоча програма
навчальної дисципліни
«УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК»
для студентів спеціальності
“Бізнес-адміністрування”
усіх форм навчання

Укладачі:

Лабунська С. В.
Прокопішина О. В.
Басова І. О.

Відповідальний за випуск

Маляревський Ю.Д.

Харків, ХНЕУ, 2009

Затверджено на засіданні кафедри обліку підприємницької діяльності
Протокол № 5 від 16.12.2008 р.

Робоча програма навчальної дисципліни «Управлінський облік» для студентів спеціальності «Бізнес-адміністрування» усіх форм навчання / Укл. С. В. Лабунська, О. В. Прокопішина, І. О. Басова. – Харків: Вид. ХНЕУ, 2009. - с. (Укр. мов.)

Подано тематичний план навчальної дисципліни та її зміст за модулями, плани лекцій та практичних занять, матеріали для закріплення знань (самостійна робота, контрольні запитання), порядок оцінювання набутих знань.

Рекомендовано для студентів економічних спеціальностей.

© Харківський національний
економічний університет

© Лабунська С. В.
Прокопішина О. В.
Басова І. О.
2009

Вступ

Сучасний етап розвитку економіки характеризується якісними змінами структур та методів управління. Традиційна система обліку вже не задовольняє потребу менеджерів різних рівнів управління в інформації. Умови подальшого розвитку ринкових відносин потребують формування нової концепції сутності та змісту бухгалтерського обліку, спрямованих на, задоволення інформаційних потреб передусім внутрішніх користувачів.

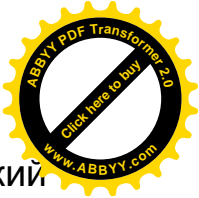
Законом України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» законодавчо передбачене ведення двох видів обліку: бухгалтерського і внутрішньогосподарського (управлінського) і право кожного підприємства самостійно розробляти «систему і форми внутрішньогосподарського (управлінського) обліку, звітності і контролю господарських операцій». Такий методологічний підхід сприяв виділенню управлінського обліку як системи, яка покликана задовольняти інформаційні потреби внутрішніх користувачів у процесі управління підприємством.

Метою вивчення дисципліни „Управлінський облік” є отримання знань та практичних навичок щодо формування облікових даних про оперативну діяльність підприємства та прийняття ефективних управлінських рішень на основі використання такої інформації.

Завданням дисципліни поставлено отримання методологічних основ та знайомство з нормативною базою щодо обліку витрат фінансово-господарської діяльності промислового підприємства, набуття вміння складати калькуляції витрат, визначати витрати, релевантні для конкретного управлінського рішення, приймати управлінські рішення на основі аналізу взаємозв'язку між витратами, обсягом діяльності та прибутком, формувати бюджети та проводити бюджетний аналіз.

Предметом дисципліни є облік витрат операційної діяльності та калькулювання виробничої собівартості продукції, аналіз взаємозв'язку витрат, обсягу діяльності і прибутку, моделі прийняття управлінських рішень на основі аналізу релевантної інформації.

Введення в програму підготовки магістрів дисципліни «Управлінський облік» дозволить фахівцю вирішувати специфічні задачі обліку витрат та прийняття управлінських рішень, припускає одержання фундаментальних знань і практичних навичок зі складання управлінської звітності промислового підприємства.

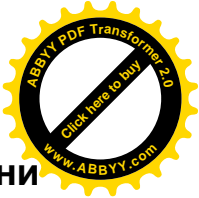
Структура робочої програми навчальної дисципліни «Управлінський облік» наведена в табл. 1.

Таблиця 1

Структура навчальної дисципліни

Характеристика дисципліни: підготовка бакалаврів	Напрямок, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів відповідних до ECTS - 2 В тому числі: змістовних модулів – 1	Шифр та назва напряму: 0000 – «Менеджмент»	За вибором. Рік підготовки: 5. Семестр: 9
Кількість годин: усього – 72; за змістовними модулями: модуль 1 – 72 год.	Шифр та назва спеціальності: 8.000013 «Бізнес-адміністрування»	Кількість годин: Лекції – 12 год. Практичні заняття 12 Індивідуальна робота – 12 Самостійна робота - 36
Кількість тижнів викладання дисципліни: 12; кількість годин на тиждень: 2	Освітньо-кваліфікаційний рівень: магістр	Вид контролю: ПМК

У процесі навчання студенти отримують необхідні знання та навички під час проведення аудиторної (лекції та практичні заняття) та поза аудиторної (самостійної та індивідуальної) роботи. Для кращого засвоєння лекційного матеріалу студентам пропонується скористатися конспектом лекцій з курсу [10,11], для роботи на практичних заняттях та самостійної роботи виданий практикум [3]. Всі види навчальної роботи розроблено відповідно до принципів кредитно-модульної системи організації навчального процесу.

1. Кваліфікаційні вимоги до студентів з навчальної дисципліни “Управлінський облік”

Теоретико-практичною навчальною базою для вивчення дисципліни є наступні дисципліни: економіка підприємства, операційний менеджмент, бухгалтерський облік, аудит, прогнозування розвитку підприємств.

Дисципліна «Управлінський облік» викладається у взаємозв'язку з дисциплінами: фінансовий менеджмент, логістичний менеджмент, маркетинговий менеджмент, стратегічне управління.

У процесі вивчення курсу студент повинен засвоїти наступні методологічні та теоретичні аспекти:

- історія виникнення та розвитку управлінського обліку;

- взаємозв'язок категорій "управлінський облік", „виробничий облік”, „калькулювання”;

- порівняльну характеристику управлінського та фінансового обліку;

- задачі управлінського обліку;

- роль та значення калькулювання та ціноутворення;

- класифікація витрат за різними ознаками;

- системи обліку витрат та методи калькулювання ;

- способи складання калькуляцій;

- методику та техніку складання калькуляції готової продукції у виробництві;

- порівняльну характеристику систем калькулювання за повними та змінними витратами;

- особливості галузевого калькулювання собівартості виходу продукції, об'єкти обліку витрат та калькулювання у галузях;

- види основної та побічної продукції у різних галузях господарства;

- особливості оцінки та обліку незавершеного виробництва;

- особливості розподілу витрат згідно з діючих нормативних документів;

- аналіз взаємозв'язку „витрати - обсяг - прибуток”;

- цілі бюджетування та роль бухгалтерів у цьому процесі;

- види та способи взаємозв'язку бюджетів;

- систему контролю та управління за відхиленнями;

- концепцію обліку витрат за центрами відповідальності;

- методи аналізу варіантів прийняття альтернативних рішень.

У результаті вивчення дисципліни студент повинен мати:

1. **Загальнофункціональні знання і навички.**

Студент повинен **знати**, що бухгалтерський облік на українських підприємствах здійснюється відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» і базується на Національних положеннях (стандартах) бухгалтерського обліку (П(с)БО). Порядок визнання витрат, їх класифікація та розподіл між об'єктами калькулювання регламентується П(с)БО № 16 «Витрати».

Студент повинен **вміти**:

організувати і здійснювати управлінський облік, бюджетування та калькулювання витрат;

забезпечувати своєчасний збір і систематизацію достовірної інформації про фактичні та планові витрати фінансово-господарської діяльності, визначати резерви зниження витрат, приймати ефективні управлінські рішення з метою оптимізації витрат;

складати управлінську звітність, що містить інформацію, необхідну для економічного аналізу, стратегічного, тактичного та оперативного планування та регулювання фінансово-господарської діяльності промислового підприємства.

2. **Фундаментальні знання і навички.**

Студент повинен **знати**, що:

відповідальність за організацію обліку господарських суб'єктів несуть їхні власники або призначені ними керівники;

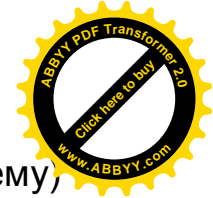
облік на підприємстві може здійснюватися бухгалтерською службою (відділом), що є самостійним структурним підрозділом і очолюваним головним бухгалтером; спеціалізованою організацією або фахівцем бухгалтером, якщо підприємство не має бухгалтерської служби;

підприємства (організації) на основі Національного плану рахунків розробляють робочі плани рахунків;

суб'єкти господарської діяльності ведуть облік методом подвійного запису операцій на рахунках;

синтетичний облік ведеться за єдиною методикою незалежно від форм власності і видів діяльності підприємств (організацій);

аналітичний облік організується в залежності від потреби підприємства. При цьому головною вимогою до аналітичного обліку є ідентичність його даних і узагальнених даних синтетичного обліку, що перевіряється оборотними відомостями;

підприємства самостійно обирають форму (систему) бухгалтерського обліку.

Студент повинний **мати навички** в:

складанні зведених облікових документів;

систематизації інформаційної бази первинних і зведених документів на бухгалтерських рахунках і реєстрах синтетичного та аналітичного обліку;

складанні бюджету підприємства та окремих його розділів;

здійсненні перевірки тотожності сум у журналі реєстрації і Головній книзі шляхом складання оборотної відомості по синтетичних рахунках; умінні класифікувати витрати підприємства за різними ознаками; калькулюванні собівартості продукції (робіт, послуг).

3. **Предметно-практичні знання і навички.**

Студент повинен **знати**:

роль та місце управлінського обліку в системі сучасного менеджменту;

взаємозв'язок і відмінність фінансового та управлінського обліку;

підходи до побудови системи рахунків управлінського обліку;

Студент повинен **вміти**:

класифікувати витрати за різними ознаками і використовувати набуті знання для складання фінансової звітності, прийняття рішень та контролю за їх виконанням;

розуміти поведінку витрат;

визначати функцію витрат за допомогою різних методів;

оцінювати надійність функції витрат;

визначати об'єкт витрат та описувати систему виробничого обліку;

описувати та застосовувати систему калькулювання витрат за замовленням, процесом;

розподіляти витрати обслуговуючих підрозділів;

обчислювати та застосовувати ставку розподілу накладних витрат;

визначати і списувати нерозподілені та зайво розподілені накладні витрати;

визначати маржинальний дохід;

застосовувати калькулювання змінних витрат для прийняття управлінських рішень;

пояснювати сутність та переваги калькулювання на основі діяльності;

розраховувати собівартість продукції шляхом калькулювання на основі діяльності;

визначати точку беззбитковості;

визначати обсяг діяльності, необхідний для отримання бажаного прибутку;

визначати прибуток за певного обсягу діяльності;

будувати графіки: беззбитковості, взаємозв'язку „обсяг - прибуток”, маржинального доходу;

визначати вплив зміни витрат, ціни та (або) обсягу діяльності на прибуток підприємства;

розуміти припущення, покладені в основу аналізу „витрати – обсяг - прибуток”;

визначати релевантні витрати і доходи; застосовувати диференціальний аналіз релевантних даних для прийняття управлінських рішень;

здійснювати аналіз рішень на зразок „виробляти чи купувати”, „продавати чи обробляти далі”.

запропонувати ціну продукції або послуг із застосуванням різних методів ціноутворення;

застосовувати моделі прийняття рішення за умов невизначеності;

складати операційні й фінансові бюджети і пояснювати взаємозв'язок між ними;

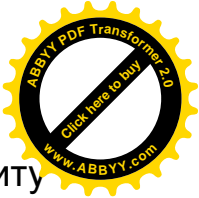
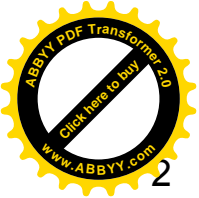
пояснювати, в чому полягає управління за відхиленнями;

готувати гнучкий бюджет і використовувати його для аналізу відхилень;

оцінювати ефективність і результативність діяльності на підставі аналізу відхилень.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

При вивченні навчальної дисципліни “Управлінський облік” студент має ознайомитися з робочою програмою навчальної дисципліни, формами та методами навчання, видами та методами контролю знань. Тематичний план дисципліни “Управлінський облік” складається з одного змістовного модуля, який об'єднує узгоджений блок навчального матеріалу дисципліни. Навчальний процес здійснюється у таких формах: лекційні та практичні заняття, індивідуальна і самостійна робота студента. При успішному опануванні дисципліни студенту зараховується

2 кредити, відповідних до ECTS. Структура залікового кредиту дисципліни наведена у табл. 2.

Таблиця 2

Структура залікового кредиту навчальної дисципліни

Тема	Кількість годин		
	Лекції	Практичні заняття	Поза-аудиторна робота
Модуль 1. Класифікація, облік і аналіз витрат для цілей управління			
Тема 1. Мета, зміст і організація управлінського обліку	1	1	3
Тема 2. Класифікація і поведінка витрат	1	1	5
Тема 3. Аналіз взаємозв'язку витрат, обсягу діяльності та прибутку	2	2	5
Тема 4. Методи обліку витрат та калькулювання собівартості продукції	2	2	5
Тема 5. Системи калькулювання за повними витратами	2	2	5
Тема 6. Системи калькулювання за змінними витратами	2	1	5
Тема 7. Облік і контроль за центрами відповідальності	1	2	5
Тема 8. Бюджетування і контроль	-	-	10
Тема 9. Аналіз релевантності інформації для прийняття управлінських рішень	1	1	5
Разом годин за модулем	12	12	48
Всього годин	12	12	48

3. Зміст навчальної дисципліни за модулями та темами

Модуль 1. Класифікація, облік і аналіз витрат для цілей управління

Тема 1. Мета, зміст і організація управлінського обліку.

1.1 Поняття «управлінський облік» та еволюція його змісту.

Концепція управлінського обліку у міжнародній практиці. Історія виникнення та етапи розвитку управлінського обліку. Визначення поняття управлінського обліку та його співвідношення з поняттям виробничого обліку. Методи управлінського обліку: нормування, групування, узагальнення, використання контрольних рахунків, лімітування, бюджетування.

1.2 Порівняльна характеристика управлінського, фінансового та податкового обліку.

Порівняння функцій, методів та цілей управлінського та фінансового обліку. Сутність, види, обсяг та користувачі інформації в системі управлінського та фінансового обліку.

1.3 Прогресивні системи управлінського обліку

Організація управлінського обліку у системі рахунків бухгалтерського обліку України та у зарубіжних країнах. Особливості застосування первинних документів для управлінського та фінансового обліку. Основи організації документообігу, що задовольняє вимогам системи управлінського та фінансового обліку та має на меті підвищення ефективності облікової праці.

Тема 2. Класифікація і поведінка витрат

2.1. Законодавчі та нормативні акти, що визначають склад витрат виробництва.

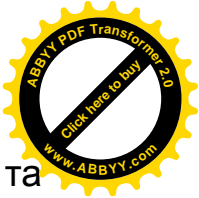
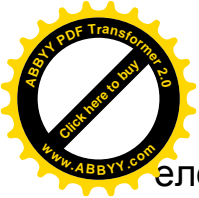
П(с)БО 16 «Витрати» як основний нормативний документ, регламентуючий склад собівартості продукції. Порядок формування собівартості реалізованих товарів (робіт, послуг) згідно з П(с)БО 9 «Запаси». Значення галузевих рекомендацій щодо калькулювання витрат. Документи, що регламентують склад витрат на рівні окремого підприємства.

2.2 Собівартість продукції та її види.

Поняття собівартості продукції. Способи групування витрат виробництва. Види собівартості та цілі їх обчислення та використання. Витрати, що не входять до виробничої собівартості. Поняття повної собівартості продукції.

2.3. Класифікація витрат.

Класифікація витрат з метою оцінки запасів і визначення фінансового результату: вичерпані та невичерпані; витрати на продукцію та витрати періоду; прямі та непрямі; основні та накладні;

елементні та комплексні; виробничі та невиробничі; елементи витрат та калькуляційні статті витрат. Класифікація витрат для прийняття рішень: релевантні та нерелевантні; постійні та змінні; маржинальні та середні; дійсні та можливі. Класифікація витрат з метою контролю: контрольовані та неконтрольовані витрати.

2.4. Поведінка витрат.

Поняття функції витрат та методи визначення функції витрат. Фактори, що впливають на поведінку витрат. Способи управління поведінкою витрат.

Тема 3. Аналіз взаємозв'язку витрат, обсягу діяльності та прибутку

3.1. Мета та методи аналізу взаємозв'язку “витрати – обсяг – прибуток”.

Мета проведення аналізу взаємозв'язку між витратами, обсягом реалізації та прибутком. Математичні методи аналізу взаємозв'язку “витрати – обсяг – прибуток”: метод рівності, метод маржинального доходу. Графічні методи аналізу: побудова графіку беззбитковості, графіку взаємозв'язку “витрати – обсяг – прибуток”, графіку маржинального доходу.

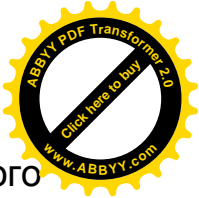
3.2. Точка беззбитковості та маржинальний дохід.

Поняття «точка беззбитковості». Порядок визначення точки беззбитковості. Сутність та економічна інтерпретація маржинального доходу. Використання коефіцієнту маржинального доходу для розрахунку точки беззбитковості.

3.3 Аналіз чуттєвості прибутку до змін витрат, ціни та обсягу реалізації.

Показники, що характеризують вплив зміни обсягу реалізації на прибуток: коефіцієнт маржинального доходу, запас міцності, операційний множник. Порядок аналізу впливу витрат, ціни та обсягу реалізації на прибуток на основі: порівняльних звітів про прибуток (доходи), диференційного аналізу, порівняння маржинального доходу. Поняття «диференційний прибуток». Вплив структури витрат на результати фінансово-господарської діяльності за різних сценаріїв розвитку цільового ринку.

3.4 Взаємозв'язок „витрати – обсяг – прибуток” в умовах виробництва декількох видів продукції .

Порядок та цілі розрахунку середньозваженого маржинального доходу. Комбінація продаж. Зміна маржинального доходу при асортиментних зрушеннях у випуску та реалізації продукції. Обґрунтування управлінського рішення щодо припинення діяльності збиткового підрозділу. Припущення, на яких базується аналіз взаємозв'язку „витрати – обсяг – прибуток”.

Тема 4. Методи обліку витрат та калькулювання собівартості продукції

4.1 Взаємозв'язок та взаємозумовленість понять „облік витрат” і „калькулювання”. Об'єкти обліку витрат та калькулювання їх собівартості.

Поняття «облік витрат» та «калькулювання», взаємозв'язки та відмінності між ними. Порядок розрахунку виробничої собівартості та собівартості реалізованої продукції в фінансовому обліку. Порядок розрахунку повної собівартості одиниці готової продукції в управлінському обліку. Класифікація систем калькулювання на основі об'єктів калькулювання. Калькуляція, різновиди калькуляцій.

4.2 Етапи облікових робіт по визначенню витрат. Методи обліку витрат та методи калькулювання.

Порядок облікових робіт по визначенню витрат. Особливості застосування методу калькулювання фактичних витрат: спосіб прямого розрахунку, спосіб підсумовування витрат, спосіб виключення витрат, спосіб розподілу сумісних витрат комплексного виробництва. Сфера застосування, переваги та обмеження нормативного методу калькулювання.

4.3 Система калькулювання за замовленнями, визначення ціни контракту.

Первинні документи, що використовуються при калькулюванні витрат за замовленнями. Порядок розподілу загальновиробничих та адміністративних витрат між замовленнями. Підходи до визначення ціни контракту.

4.4 Система калькулювання за процесами, поняття еквіваленту одиниці готової продукції.

Сфери застосування системи калькулювання за процесами. Порядок калькулювання за процесами при оцінюванні вибуття запасів за методами FIFO та середньозваженої собівартості. Економічна інтерпретація поняття «еквівалент одиниці готової продукції».

4.5 Системи калькулювання DIRECT-COST та STANDART-COST.

Порівняння порядку калькулювання у системах управління витратами підприємства по повним та змінним витратам.

4.6 Формування витрат підприємства на рахунках бухгалтерського обліку, у бухгалтерській та фінансовій звітності.

Порядок формування прибутку при використанні систем управління витратами підприємства по повним та змінним витратам. Розкриття складу та структури витрат у фінансовій та управлінській звітності.

Тема 5. Системи калькулювання за повними витратами

5.1 Сутність системи калькулювання за повними витратами.

Цілі та переваги використання системи калькулювання за повними витратами. Первинні документи, що використовуються в рамках системи калькулювання за повними витратами.

5.2 Облік прямих виробничих витрат.

Склад прямих виробничих витрат та порядок їх обліку. Відображення виробничих витрат на рахунках синтетичного та аналітичного обліку.

5.3 Порядок розподілу виробничих накладних витрат.

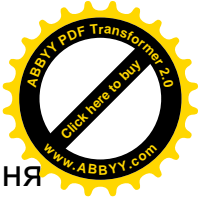
Етапи облікових робіт при розподілі накладних витрат з метою визначення собівартості калькуляційної одиниці. Загальноприйняті бази розподілу накладних витрат обслуговуючих підрозділів при включенні їх до витрат виробничих підрозділів підприємства. Методи розподілу виробничих накладних витрат: метод прямого розподілу, метод послідовного розподілу, метод розподілу взаємних послуг, метод одночасного розподілу. Визначення ставки розподілу накладних витрат.

5.4 Поняття супутньої продукції. Порядок оцінки незавершеного виробництва.

Необхідність та порядок визначення собівартості супутньої продукції. Методи розподілу сумісних витрат між видами продукції: метод натуральних одиниць, метод вартості реалізації, метод чистої вартості реалізації (метод валового прибутку).

Тема 6. Системи калькулювання за змінними витратами

6.1 Маржинальний дохід в системі калькулювання за змінними витратами.

Порядок розрахунку маржинального доходу. Значення маржинального доходу в системі калькулювання за змінними витратами.

6.2 Основні принципи калькулювання собівартості за змінними витратами.

Сутність, принципи та порядок облікових робіт в системі калькулювання за змінними витратами.

6.3 Переваги та недоліки системи калькулювання змінних витрат. Особливості калькулювання на підставі діяльності.

Позитивні та негативні характеристики облікової інформації системи калькулювання за змінними витратами для обґрунтування управлінських рішень. Сутність та сфера застосування системи калькулювання та підставі діяльності.

Тема 7. Облік і контроль за центрами відповідальності

7.1 Концепція організації обліку та оцінки діяльності центрів відповідальності. Типи центрів відповідальності.

Поняття «центр відповідальності». Переваги та недоліки децентралізації. Принципи ефективної організації обліку та оцінки діяльності центрів відповідальності. Типи центрів відповідальності: центри витрат, центри доходу, центри прибутку, центри інвестицій. Критерії вибору показників для оцінки ефективності діяльності центрів відповідальності.

7.2 Облік та оцінка діяльності центрів відповідальності.

Облік та оцінка діяльності центрів витрат. Облік та оцінка діяльності центрів доходів. Оцінка та облік діяльності центрів прибутку.

7.3 Побудова обліку відповідальності на підставі стандартних витрат за методом "тариф-година-машина".

Підходи до побудови обліку відповідальності за технологічними процесами. Переваги обліку відповідальності на підставі стандартних витрат за методом "тариф-година-машина" для прийняття управлінських рішень.

7.4 Порядок аналізу діяльності центрів відповідальності на основі стандартних витрат.

Базисні, теоретичні та поточні стандарти та норми витрат. Складові системи калькулювання стандартних витрат. Аналіз відхилень від встановлених стандартів та норм витрат. Поняття «гнучкий бюджет». Використання гнучких бюджетів для аналізу діяльності центрів відповідальності.

7.5 Оцінка діяльності центрів інвестицій. Трансфертне ціноутворення.

Розрахунок та аналіз прибутковості інвестицій. Основні показники, що використовуються при обґрунтуванні управлінського рішення щодо інвестиційних проектів. Поняття «трансфертна ціна». Порядок розрахунку мінімальної трансфертної ціни. Фактори, що впливають на встановлення трансфертних цін. Методи трансфертного ціноутворення. Порядок відображення в обліку придбання запасів за трансфертними цінами. Переваги використання трансфертних цін для транснаціональних компаній.

Тема 8. Бюджетування і контроль

8.1 Сутність бюджетування та види бюджетів.

Бюджетування як специфічний метод управлінського обліку. Бюджетування як вид планування фінансово-господарської діяльності підприємства. Бюджетний цикл. Переваги складання бюджетів для прийняття управлінських рішень. Види бюджетів та кошторисів.

8.2 Етапи складання бюджетів.

Формування та затвердження узагальнених планових показників фінансово-господарської діяльності. Попереднє формування бюджетів. Координація та аналіз бюджетів. Узгодження та затвердження генерального бюджету.

8.3 Взаємоузгодження та взаємопоєднання бюджетів

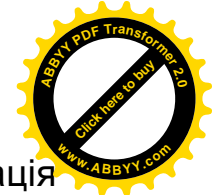
Порядок взаємоузгодження бюджетів. Звіт центра відповідальності у загальному звіті компанії.

8.4 Контроль виконання бюджетів та аналіз відхилень.

Порядок контролю за виконанням бюджетів. Аналіз відхилень по прямим витратам: відхилення по прямим матеріальним витратам, відхилення по прямим витратам на оплату праці; аналіз відхилень по виробничим накладними витратам: відхилення по змінним загальновиробничим витратам, відхилення по постійним загальновиробничим витратам.

Тема 9. Аналіз релевантності інформації для прийняття управлінських рішень

9.1 Процес прийняття рішень та поняття релевантності облікової інформації.

Етапи прийняття управлінського рішення. Релевантна інформація та її необхідність для обґрунтування управлінського рішення. Наслідки відсутності релевантної інформації.

9.2 Аналіз варіантів альтернативних рішень оптимального використання ресурсів за умов обмежень. Рішення стосовно оптимального розміру обсягу виробництва та замовлення.

Порядок обґрунтованого вибору програм використання обмежених ресурсів. Розробка та обґрунтування управлінських рішень щодо обсягу виробництва та замовлення. Вплив структури витрат на управлінське рішення щодо виробництва та замовлення.

9.3 Визначення моменту розміщення замовлень та підбір оптимального „портфелю замовлень”.

«Портфель замовлень» та методи його ефективного формування. Визначення моменту розміщення замовлень.

9.4 Рішення стосовно визначення оптимального розміру запасів.

Склад транспортно-заготівельних витрат та їх значення для прийняття управлінських рішень щодо розміру запасів. Склад норми запасів товарно-матеріальних цінностей. Сутність та переваги концепції «just in time».

9.5 Рішення стосовно ціноутворення. Модель прийняття рішень за умов невизначеності.

Методи ціноутворення. Порядок обґрунтування ціни за умов невизначеності та мінливості зовнішнього середовища.

9.6 Прийняття довгострокових рішень. Методи та принципи дисконтування грошових потоків та визначення реальних витрат. Раціонавання капіталу.

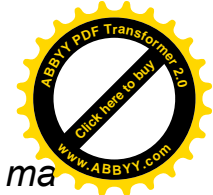
Особливості та порядок прийняття довгострокових рішень. Сутність, необхідність, принципи та методи дисконтування грошових потоків та визначення реальних витрат. Поняття «раціонавання капіталу».

4. Плани лекцій

Модуль 1. Класифікація, облік і аналіз витрат для цілей управління

Тема 1. Мета, зміст і організація управлінського обліку.

1.1 Поняття «управлінський облік» та еволюція його змісту.

1.2 Порівняльна характеристика управлінського, фінансового та податкового обліку.

1.3 Прогресивні системи управлінського обліку

Література: основна [1, 2, 6, 7, 11, 14], додаткова [19, 20, 21, 24, 25].

Тема 2. Класифікація і поведінка витрат

2.1. Законодавчі та нормативні акти, що визначають склад витрат виробництва.

2.2 Собівартість продукції та її види.

2.3. Класифікація витрат.

2.4. Поведінка витрат.

Література: основна [1, 2, 7, 11], додаткова [27, 30, 33, 34].

Тема 3. Аналіз взаємозв'язку витрат, обсягу діяльності та прибутку

3.1. Мета та методи аналізу взаємозв'язку “витрати – обсяг – прибуток”.

3.2. Точка беззбитковості та маржинальний дохід.

3.3 Аналіз чуттєвості прибутку до змін витрат, ціни та обсягу реалізації.

3.4 Взаємозв'язок „витрати – обсяг – прибуток” в умовах виробництва декількох видів продукції .

Література: основна [2, 6, 7, 11], додаткова [22, 48 – 50].

Тема 4. Методи обліку витрат та калькулювання собівартості продукції

4.1 Взаємозв'язок та взаємозумовленість понять „облік витрат” і „калькулювання”. Об'єкти обліку витрат та калькулювання їх собівартості.

4.2 Етапи облікових робіт по визначенню витрат. Методи обліку витрат та методи калькулювання.

4.3 Система калькулювання за замовленнями, визначення ціни контракту.

4.4 Система калькулювання за процесами, поняття еквіваленту одиниці готової продукції.

4.5 Системи калькулювання DIRECT-COST та STANDART-COST.

4.6 Формування витрат підприємства на рахунках бухгалтерського обліку, у бухгалтерській та фінансовій звітності.

Література: основна [2, 6, 8, 9, 11, 13], додаткова [26, 27, 35, 37, 43].

Тема 5. Системи калькулювання за повними витратами

5.1 Сутність системи калькулювання за повними витратами.

5.2 Облік прямих виробничих витрат.

5.3 Порядок розподілу виробничих накладних витрат.

5.4 Поняття супутньої продукції. Порядок оцінки незавершеного виробництва.

Література: основна [2, 6, 7, 9, 10, 12], додаткова [26, 35].

Тема 6. Системи калькулювання за змінними витратами

6.1 Маржинальний дохід в системі калькулювання за змінними витратами.

6.2 Основні принципи калькулювання собівартості за змінними витратами.

6.3 Переваги та недоліки системи калькулювання змінних витрат. Особливості калькулювання на підставі діяльності.

Література: основна [2, 6, 7, 9, 10, 12], додаткова [26, 35, 42].

Тема 7. Облік і контроль за центрами відповідальності

7.1 Концепція організації обліку та оцінки діяльності центрів відповідальності. Типи центрів відповідальності.

7.2 Облік та оцінка діяльності центрів відповідальності.

7.3 Побудова обліку відповідальності на підставі стандартних витрат за методом "тариф-година-машина".

7.4 Порядок аналізу діяльності центрів відповідальності на основі стандартних витрат.

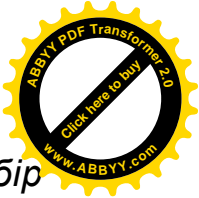
7.5 Оцінка діяльності центрів інвестицій. Трансфертне ціноутворення.

Література: основна [2, 6, 7, 9, 10], додаткова [15, 17, 19].

Тема 9. Аналіз релевантності інформації для прийняття управлінських рішень

9.1 Процес прийняття рішень та поняття релевантності облікової інформації.

9.2 Аналіз варіантів альтернативних рішень оптимального використання ресурсів за умов обмежень. Рішення стосовно оптимального розміру обсягу виробництва та замовлення.

9.3 *Визначення моменту розміщення замовлень та підбір оптимального „портфелю замовлень”.*

9.4 *Рішення стосовно визначення оптимального розміру запасів.*

9.5 *Рішення стосовно ціноутворення. Модель прийняття рішень за умов невизначеності.*

9.6 *Прийняття довгострокових рішень. Методи та принципи дисконтування грошових потоків та визначення реальних витрат. Раціонаування капіталу.*

Література: основна [2, 6, 7, 9, 10], додаткова [16, 20, 37, 41, 48].

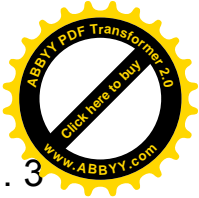
5. Плани практичних занять

Практичне заняття – форма навчального заняття, спрямована на формування вмінь та навичок виконання певних видів облікової роботи. У процесі проведення практичних занять студенти у малих групах та самостійно вирішують завдання різного рівня складності, що наведені у навчальному посібнику “Практикум по дисципліні “Управлінський облік”. Наприкінці заняття з метою виявлення ступеня засвоєння матеріалу викладачем проводиться перевірка роботи студентів та підведення підсумків з виставленням відповідної оцінки. Оцінки, отримані студентом за практичні заняття, враховуються при виставленні поточної модульної оцінки з навчальної дисципліни. План проведення практичних занять наведено у табл. 3

Таблиця 3

План проведення практичних занять

Модуль	Теми практичних завдань	Години	Літера-тура
1	2	3	4
Модуль 1. Класифікація, облік і аналіз витрат для цілей управління	Тема 1. Мета, зміст і організація управлінського обліку	1	[3, 4, 28]
	Тема 2. Класифікація і поведінка витрат	1	[3, 4, 28]
	Тема 3. Аналіз взаємозв'язку витрат, обсягу діяльності та прибутку	2	[3, 4, 28]

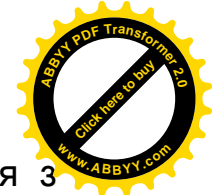
1	2	3	4
	Тема 4. Методи обліку витрат та калькулювання собівартості продукції	2	[3, 4, 28]
	Тема 5. Системи калькулювання за повними витратами	2	[3, 4, 28]
	Тема 6. Системи калькулювання за змінними витратами	1	[3, 4, 28]
	Тема 7. Облік і контроль за центрами відповідальності	2	[3, 4, 28]
	Тема 9. Аналіз релевантності інформації для прийняття управлінських рішень	1	[3, 4, 28]

6. Позааудиторна робота студентів

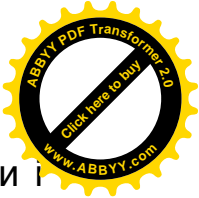
Позааудиторна робота студентів включає індивідуальну та самостійну роботу. Мета індивідуальної роботи – самостійне вивчення частини програмного матеріалу, систематизація, поглиблення, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань студента з навчального курсу, розвиток навичок самостійної роботи. Завдання до індивідуальної роботи з навчальної дисципліни «Управлінський облік» ранжовані за рівнем складності і видаються студентам з урахуванням їх здібностей та набутих вмінь, що надає самостійній роботі переваги індивідуального підходу по кожного студента. Проте всі завдання мають творчу направленість та націлюють студента на самостійне навчання, пошук необхідної інформації, винахід та прийняття самостійних рішень, формування креативного мислення.

До індивідуального опрацювання студентами за навчальною дисципліною «Управлінський облік» пропонуються такі питання:

1. Визначення поняття управлінського обліку та його співвідношення з поняттям виробничого обліку.
2. Перспективи розвитку управлінського обліку на українських промислових підприємствах.
3. Стратегічний облік в системі управління підприємством.

4. Види собівартості та цілі їх обчислення та використання з метою управління витратами.
5. Сутність, порядок організації та переваги використання інтегрованої системи обліку.
6. Сутність, порядок організації та переваги використання автономної системи обліку.
7. Сутнісна характеристика системи обліку, калькулювання та управління за нормативними витратами.
8. Поняття, порядок встановлення норм витрат та результат використання нормативних витрат для цілей обліку, калькулювання та управління.
9. Особливості організації та функціонування системи обліку, калькулювання та управління за нормативними витратами.
10. Переваги та недоліки системи обліку, калькулювання та управління за нормативними витратами.
11. Порядок перегляду, зміни та встановлення нових норм витрат.
12. Сфери найбільш доцільного використання системи обліку, калькулювання та управління за нормативними витратами.
13. Переваги і недоліки віднесення витрат невиробничих підрозділів для включення у витрати на випуск готової продукції методом прямого розподілу.
14. Принципи побудови калькуляційних систем. Поняття калькуляційної одиниці.
15. Переваги і недоліки віднесення витрат невиробничих підрозділів для включення у витрати на випуск готової продукції методом одночасного розподілу.
16. Обґрунтування вибору бази розподілу накладних витрат між калькуляційними одиницями.
17. Способи групування витрат виробництва, види собівартості і цілі їхнього обчислення; витрати, що не входять у виробничу собівартість. Співвідношення понять повної і виробничої собівартості.
18. Взаємозв'язок показників структури витрат і операційного важеля, інформаційні можливості їхньої оцінки в CVP – аналізі.
19. Методи і способи калькуляції витрат.
20. Особливості і можливості застосування позаомовної системи калькулювання.

21. Порівняльна характеристика систем управління за повними і змінними витратами.

22. Аналітичні можливості та інформаційна база для оцінки взаємозв'язку витрати-обсяг-прибуток графічним методом.

23. Розподіл непрямих витрат при калькулюванні собівартості супутніх продуктів, вироблених в одному калькуляційному процесі.

24. Особливості і можливості застосування попроцесної системи калькулювання.

25. Особливості застосування системи калькулювання і системи управління витратами Standart – cost.

26. Переваги і недоліки віднесення витрат невиробничих підрозділів для включення у витрати на випуск готової продукції методом послідовного розподілу.

27. Переваги і недоліки віднесення витрат невиробничих підрозділів для включення у витрати на випуск готової продукції методом взаємного розподілу.

28. Можливості і цілі проведення CVP – аналізу для підготовки управлінських рішень.

29. Поняття точки беззбитковості і способи її побудови. Роль розрахунку точки беззбитковості для прийняття управлінських рішень.

30. Переваги і недоліки застосування математичних методів (методу рівності і методу маржинального доходу) для оцінки взаємозв'язку витрати-обсяг-прибуток.

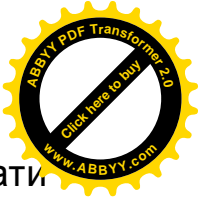
31. Цілі і можливості застосування оцінки взаємозв'язку «витрати-обсяг-прибуток» в умовах виробництва декількох видів продукції.

32. Охарактеризувати особливості і можливості застосування подетальної системи калькулювання.

33. Процес прийняття управлінських рішень на основі даних бухгалтерського обліку. Задачі бухгалтера при підготовці і прийнятті управлінських рішень.

При вивченні дисципліни «Управлінський облік» окрім лекційних та практичних занять, значну увагу необхідно приділяти самостійній роботі.

Основними видами самостійної роботи студента з цього курсу є вивчення додаткової літератури, робота з нормативною базою, підготовка до практичних занять, підготовка до проміжного та підсумкового контролю, вирішення і письмове оформлення самостійних завдань.

В процесі самостійної роботи студенту необхідно: опрацювати теоретичний матеріал, прослуханий на лекціях; засвоїти принципи відображення даних операцій в обліку; вивчити законодавчі і нормативні матеріали з даної дисципліни.

Індивідуальна самостійна робота виконується під керівництвом викладача самостійно протягом періоду вивчення дисципліни. Основною її метою є закріплення, поглиблення і узагальнення знань, які одержав студент під час вивчення дисципліни та їх застосування при вирішенні окремих питань.

Вибір напряму самостійної роботи проводиться сумісно з викладачем з проблеми, що не входить до тематичного плану навчальної дисципліни, але дозволяє розкрити теоретичні і практичні навички за фахом.

Питання для самостійного опрацювання

Модуль 1. Класифікація, облік і аналіз витрат для цілей управління

Тема 1. Мета, зміст і організація управлінського обліку.

1.1 Концепції управлінського обліку.

1.2 Типи облікової інформації, що використовується з метою прийняття управлінських рішень.

1.3 Сутність та структура глобальної системи обліку.

1.4 Зміна вимог до облікової інформації як рушійна сила розвитку системи управлінського обліку.

1.5 Предмет та об'єкти управлінського обліку.

1.6 Сутність, необхідність та порядок лімітування витрат. Схожі риси та основи відмінності лімітування та нормування витрат.

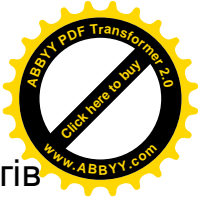
1.7 Шляхи використання математичних методів обробки облікової інформації в системі управлінського обліку.

Література: основна [1, 2, 5 – 14], додаткова [16, 18, 20 – 22, 28, 31 – 34, 38 – 40, 44, 50, 51].

Тема 2. Класифікація і поведінка витрат

2.1 Групування витрат за компонентами та місцями виникнення.

2.2 Концепція витрат для визначення фінансового результату за діючими в Україні Положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку.

2.3 Особливості поведінки різних видів витрат при зміні обсягів діяльності.

2.4 Використання методу аналізу облікових даних з метою побудови функції витрат.

2.5 Переваги та недоліки використання регресійного аналізу з метою побудови функції витрат.

2.6 Концепція найменших квадратів та порядок відповідних розрахунків для визначення функції витрат.

Література: основна [1, 2, 7, 11], додаткова [27, 30, 33, 34].

Тема 3. Аналіз взаємозв'язку витрат, обсягу діяльності та прибутку

3.1 Основні припущення відносно поведінки витрат, що використовуються при побудові графіків беззбитковості.

3.2 Методи визначення постійних та змінних витрат на одиницю фактора витрат.

3.3 Економічна сутність та порядок розрахунку операційного важеля. Економічна інтерпретація значень коефіцієнта операційного важеля.

3.4 Сутність, послідовність проведення та інтерпретація розрахунків в ході диференційного аналізу прибутку.

3.5 Порядок складення та аналізу управлінських звітів про прибуток з урахуванням прогнозних змін на цільових ринках.

3.6 Концепція маржинального прибутку.

3.7 Особливості аналізу взаємозв'язку витрат, обсягу діяльності та прибутку на основі чистого прибутку (з урахуванням оподаткування).

Література: основна [2, 6, 7, 11], додаткова [22, 48 – 50].

Тема 4. Методи обліку витрат та калькулювання собівартості продукції

4.1 Сутність та переваги систематичного обліку витрат.

4.2 Завдання обліку виробничих витрат.

4.3 Елементи системи управління витратами та їх взаємозв'язок.

4.4 Порядок калькулювання виробничої собівартості продукції (робіт, послуг).

4.5 Сутність подетального обліку та сфери його ефективного застосування.

4.6 Напрямки вдосконалення документообігу при системі калькулювання за замовленнями.

4.7 Сутність та сфери ефективного використання системи калькулювання за процесами.

4.8 Економічна сутність поняття «еквівалент готової продукції», порядок його обчислення.

4.9 Вплив методу оцінку вартості вибувчих запасів на розмір еквіваленту готової продукції при застосуванні системи калькулювання за процесами.

4.10 Порядок визначення фінансового результату при застосуванні систем DIRECT-COST та STANDART-COST.

4.11 Напрямки вдосконалення фінансової звітності щодо розкриття витрат підприємства.

Література: основна [2, 6 – 11, 13], додаткова [26, 27, 35, 37, 43].

Тема 5. Системи калькулювання за повними витратами

5.1 Переваги та недоліки використання системи калькулювання за повними витратами.

5.2 Процедура обліку матеріальних витрат, прямих витрат на оплату праці та інших прямих витрат.

5.3 Порядок розподілу виробничих накладних витрат.

Література: основна [2, 6, 7, 9, 10, 12], додаткова [26, 35, 50, 51].

Тема 6. Системи калькулювання за змінними витратами

6.1 Порядок розрахунку основних показників в системі калькулювання за змінними витратами.

6.2 Переваги та недоліки системи калькулювання змінних витрат.

6.3 Порядок застосування системи калькулювання на підставі діяльності.

Література: основна [2, 6, 7, 9, 10, 12, 14], додаткова [26, 35, 42].

Тема 7. Облік і контроль за центрами відповідальності

7.1 Типи центрів відповідальності.

7.2 Переваги обліку і контролю за центрами відповідальності.

7.3 порядок формування системи обліку і контролю за центрами відповідальності.

7.4 Методи трансфертного ціноутворення.

Література: основна [2, 6, 7, 9, 13, 14], додаткова [15, 17, 19, 36].

Тема 8. Бюджетування і контроль

8.1 Бюджетування як специфічний метод управлінського обліку.

8.2 Бюджетування як вид планування фінансово-господарської діяльності підприємства.

8.3 Переваги складання бюджетів для прийняття управлінських рішень.

8.4 Види бюджетів та кошторисів.

8.5 Етапи складання бюджетів.

8.6 Порядок взаємоузгодження та взаємопоєднання бюджетів.

8.7 Звіт центра відповідальності у загальному звіті компанії.

8.8. Порядок контролю за виконанням бюджетів.

8.9 Аналіз відхилень по прямим витратам.

8.10 Аналіз відхилень по загальновиробничим витратам.

Література: основна [2, 5 – 7, 14], додаткова [19, 23, 37, 41, 45].

Тема 9. Аналіз релевантності інформації для прийняття управлінських рішень

9.1 Процес прийняття рішень в системі управління підприємством

9.2 Значення, необхідність та порядок дисконтування.

9.3 Основні показники, що використовуються при обґрунтуванні управлінського рішення щодо доцільності інвестування

9.4 Сутність раціонування капіталу.

Література: основна [2, 6, 7, 9], додаткова [16, 20, 37, 41, 48].

7. Контрольні запитання для самодіагностики

Модуль 1. Класифікація, облік і аналіз витрат для цілей управління

Тема 1. Мета, зміст і організація управлінського обліку.

1. В чому полягає зміст та мета управлінського обліку?

2. У чому відмінність і взаємозв'язок фінансового, управлінського та виробничого обліку ?

3. Які стадії історичної еволюції управлінського обліку можна виділити? Дайте стислу характеристику кожної з них.

4. Як організується управлінський облік на підприємствах?

5. Які існують підходи до побудови системи рахунків управлінського обліку?

6. Які варіанти ведення управлінського обліку можливі в Плану рахунків?

7. Назвіть функції та методи управлінського та фінансового обліку.

8. Дайте характеристику видам, обсягу і користувачам інформації в системі управлінського та фінансового обліку.

9. Які існують особливості застосування первинних документів для управлінського та фінансового обліку?

10. Охарактеризуйте організацію документообігу, що задовольняє вимогам системи управлінського та фінансового обліку та має на меті підвищення ефективності облікової праці.

Тема 2. Класифікація і поведінка витрат

1. Що таке поведінка витрат? Які фактори на неї впливають? Наведіть приклади.

2. Як класифікують витрати підприємства?

3. Що таке вичерпані та невичерпані витрати?

4. Що таке витрати періоду та витрати на продукцію? Наведіть кілька прикладів цих витрат.

5. Що таке прямі та непрямі витрати? Наведіть приклади.

6. Що таке релевантні та нерелевантні витрати? Наведіть приклади.

7. Що таке середні та маржинальні витрати? Для чого їх обчислюють? Наведіть приклади.

8. Що таке альтернативні витрати? Наведіть приклад.

9. Що таке контрольовані та неконтрольовані витрати?

Тема 3. Аналіз взаємозв'язку витрат, обсягу діяльності та прибутку

1. Наведіть приклади змінних витрат і відобразіть їхню поведінку графічно.

2. Наведіть приклади постійних витрат.

3. Що таке релевантний діапазон? Наведіть приклад.

4. Що таке напівзмінні витрати? Наведіть приклади й відобразіть графічно їхню поведінку.

5. У чому полягає головна мета аналізу "витрати – обсяг – прибуток"?

6. Що таке точка беззбитковості? Як її визначити? Наведіть приклади розрахунку точки беззбитковості за допомогою рівняння.

7. Як визначити оптимальну комбінацію виробів за умов кількох обмежень?

Тема 4. Методи обліку витрат та калькулювання собівартості продукції

1. Що таке калькулювання? Для чого його здійснюють?
2. Що таке об'єкти витрат? Наведіть приклади.
3. Що таке система виробничого обліку? Що необхідно для її впровадження?
4. У чому полягає сутність калькулювання витрат за замовленнями? Наведіть приклад обчислень.
5. У чому полягає і коли застосовується калькулювання за процесами? Наведіть приклад.
6. У чому полягає сутність гібридної системи калькулювання?
7. Дайте характеристику системі обліку, калькулювання та управління за нормативними витратами.
8. Що таке норма витрат?
9. Яким чином можливе використання нормативних витрат для цілей управління?
10. Назвіть основні відмінності функціонування системи обліку, калькулювання та управління за нормативними витратами.
11. Проаналізуйте переваги та недоліки системи обліку, калькулювання та управління за нормативними витратами.
12. Наведіть приклад необхідності та послідовності перегляду, зміни та встановлення нових норм витрат.
13. Назвіть сфери найбільш доцільного використання системи обліку, калькулювання та управління за нормативними витратами.

Тема 5. Системи калькулювання за повними витратами

1. Як розподіляють непрямі накладні витрати між об'єктами калькулювання? Наведіть приклади.
2. Як розподіляють накладні витрати обслуговуючих підрозділів?
3. Що таке спільні витрати? Як їх розподіляють між виробами?
4. Як визначають і обліковують собівартість побічних продуктів?

Тема 6. Системи калькулювання за змінними витратами

1. Що таке маржинальний дохід? Для чого обчислюють і використовують цей показник?

2. В чому полягає сутність системи калькулювання за змінними витратами?

3. Які основні принципи застосування системи калькулювання за змінними витратами?

4. Який порядок облікових робіт в системі калькулювання за змінними витратами?

5. У чому полягають сутність та переваги калькулювання на основі діяльності? Обґрунтуйте вашу відповідь.

Тема 7. Облік і контроль за центрами відповідальності

7.1 В чому сутність поняття «центр відповідальності»?

7.2 Які типи центрів відповідальності можуть використовуватися при застосуванні системи обліку і контролю за центрами відповідальності?

7.3 Який порядок обліку та оцінки діяльності центрів витрат?

7.4 Які основні етапи обліку та оцінки діяльності центрів доходів?

7.5 Який порядок обліку та оцінки діяльності центрів прибутку?

7.6 Яким чином формується система обліку відповідальності за технологічними процесами?

7.7 В чому полягають переваги обліку відповідальності на підставі стандартних витрат за методом "тариф-година-машина" для прийняття управлінських рішень?

7.8 Яким чином проводять аналіз відхилень від встановлених стандартів та норм витрат.

7.9 В чому полягає сутність поняття «гнучкий бюджет»? Який порядок використання гнучких бюджетів для аналізу діяльності центрів відповідальності?

7.10 Який порядок розрахунку та аналізу прибутковості інвестицій?

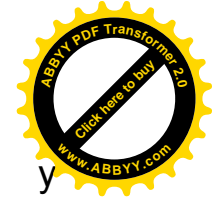
7.11 В чому сутність, переваги та які методи використовується для трансфертного ціноутворення?

Тема 8. Бюджетування і контроль

1. Що таке бюджетування? У чому полягає його мета? Опишіть напрями бюджетування.

2. Що таке зведений бюджет? З яких елементів він складається?

3. В якій послідовності здійснюють бюджетування? Опишіть основні стадії цього процесу.

4. Опишіть склад бюджетів і послідовність розробки їх у торговельному підприємстві.
5. Що таке бюджетний контроль? Навіщо його застосовують?
6. У чому сенс управління за відхиленнями?

Тема 9. Аналіз релевантності інформації для прийняття управлінських рішень

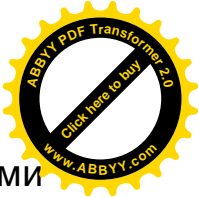
1. Дайте визначення поняттю релевантності облікової інформації.
2. Яким чином проводиться аналіз варіантів альтернативних рішень?
3. Яка інформація є релевантною для визначення доцільності прийняття спеціального замовлення? Наведіть приклад.
4. Наведіть приклад визначення моменту розміщення замовлень та підбір оптимального „портфелю замовлень”, рішення стосовно визначення оптимального розміру запасів.
5. Наведіть приклад моделі прийняття рішень за умов невизначеності.
6. Яким чином здійснюється прийняття довгострокових рішень?
7. Що таке раціонування капіталу?

8. Індивідуально-консультативна робота

Індивідуально-консультативна робота проводиться за графіком індивідуально-консультативної роботи у формі індивідуальних занять з окремими студентами з метою підвищення рівня їхньої підготовки та розвитку індивідуальних творчих здібностей, консультацій викладача, а також перевірки результатів індивідуальної та самостійної роботи студентів.

9. Методики активізації процесу навчання

При викладенні дисципліни “Управлінський облік” для активізації навчального процесу передбачено застосування сучасних навчальних технологій, таких, як проблемні лекції, робота в малих групах, ділові ігри. На лекційних і практичних заняттях використовуються матеріали банку візуального супроводження навчального процесу.

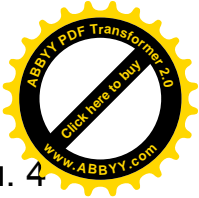

Розподіл форм та методів активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни наведено у табл. 4.

Таблиця 4

Розподіл форм та методів активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни

Теми занять	Практичне застосування навчальних технологій
1	2
Тема 1. Мета, зміст і організація управління управління обліку	<i>Міні-лекція</i> з питань сутності управлінського обліку, його функцій, об'єкта, предмета, методів та організації управління обліку на підприємстві. <i>Семінар-дискусія</i> з питань особливостей бухгалтерського та управлінського обліку. <i>Презентація</i> результатів роботи в малих групах.
Тема 2. Класифікація і поведінка витрат	<i>Проблемна лекція</i> з питань класифікації витрат та їх поведінки. <i>Презентація</i> результатів роботи в малих групах.
Тема 3. Аналіз взаємозв'язку витрат, обсягу діяльності та прибутку	<i>Проблемна лекція</i> з питань вивчення зв'язку витрат та прибутку, прибутку та обсягів діяльності, оптимізації витрат. <i>Презентація</i> результатів роботи в малих групах.
Тема 4. Методи обліку витрат та калькулювання собівартості продукції	<i>Міні-лекція</i> з питань порівняння результатів калькулювання собівартості за різними системами. <i>Семінар-дискусія</i> з удосконалення методів обліку витрат,
Тема 5. Системи калькулювання за повними витратами	<i>Проблемна лекція</i> з питання доцільності застосування системи калькулювання за повними витратами в різних галузях виробництва та послуг. <i>Презентація</i> результатів роботи в малих групах.
Тема 6. Системи калькулювання за змінними витратами	<i>Проблемна лекція</i> з питання доцільності застосування системи калькулювання за змінними витратами в різних галузях виробництва та послуг.

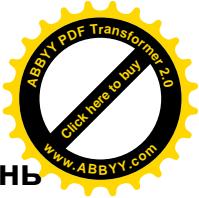
1	2
	<i>Презентація</i> результатів роботи в малих групах.
Тема 7. Облік і контроль за центрами відповідальності	<i>Міні-лекція</i> з питань визначення понять „центр витрат”, „центр доходів”, „центр прибутку”. <i>Презентація</i> результатів роботи в малих групах.
Тема 8. Бюджетування і контроль	<i>Проблемна лекція</i> з питань взаємоузгодження та взаємопосидання бюджетів. <i>Презентація</i> результатів роботи в малих групах.
Тема 9. Аналіз релевантності інформації для прийняття управлінських рішень	<i>Проблемна лекція</i> з питання прийняття рішення стосовно оптимального розміру обсягу виробництва, ціноутворення та довгострокових рішень. <i>Ділова гра</i> «Управлінське рішення в умовах невизначеності»

Проблемні лекції спрямовані на розвиток логічного мислення студентів, при цьому лектор задає запитання, які спонукають студента шукати розв'язання проблемної ситуації. Проблемні лекції присвячені питанням, що недостатньо розроблені у законодавчій та методично-інструктивній літературі, але є актуальними в обліковій роботі на вітчизняних підприємствах.

Міні-лекції передбачають викладення навчального матеріалу за короткий проміжок часу і націлені на розширення знань студентів та пов'язання питань обліку безпосередньо з господарською діяльністю підприємства. Лекційне заняття спонукає студентів до самостійного вивчення матеріалу та вирішення поставлених питань.

Робота в малих групах створює можливості для набуття навичок в обліковій роботі та усунення питань, що стали незрозумілими для студентів, у процесі обговорення між ними, без детальних інструкцій з боку викладача.

Ділові ігри дозволяють реально та комплексно представляти задачі управлінського обліку, формувати у студентів вміння організовувати облікову роботу на підприємстві, та завдяки появи у кожного студента відповідальності за правильність ведення дорученої ділянки обліку перед групою, активізує процес набуття вмінь та навичок.

10. Система поточного та підсумкового контролю знань студентів

Під час навчання студенти отримують знання на лекціях та навички, виконуючи практичні завдання. Оцінка знань, умінь та навичок студентів проводиться по всіх складових видах занять, що передбачені програмою навчальної дисципліни «Управлінський облік».

Оцінювання знань студентів проводиться з урахуванням наступних критеріїв:

розуміння, ступінь засвоєння теорії та практики питання що розглядається;

ступінь засвоєння фактичного матеріалу навчальної дисципліни;

ознайомлення з рекомендованими та додатковими джерелами інформації;

вміння поєднати теоретичну і практичну підготовку при вирішенні конкретних завдань згідно навчальної програми дисципліни;

логічність та стиль викладання матеріалу в письмових роботах, відповідях в аудиторії.

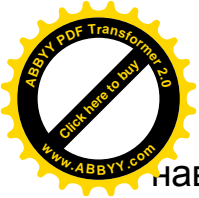
Поточний модульний контроль здійснюється за двома складовими: теоретичний (лекційний) модульний контроль та практичний модульний контроль.

Лекційний модульний контроль проводиться у письмовій формі за відповідними білетами. Структура завдання з модульного контролю залежить від змісту модуля (тестові завдання, проблемні теоретичні питання і т. і.).

Практичний модульний контроль складається з результатів оцінювання знань студентів під час практичних занять, виконання індивідуального завдання та проміжного контролю згідно з графіком навчального процесу. Після вивчення кожної теми дисципліни проводиться поточний контроль знань студентів. Для цього використовуються різні методи опитування студентів: проведення семінарських занять, письмові контрольні роботи, відповіді на тести, а також перевірка практичних завдань відповідно темам курсу.

Зразок завдання до проміжного контролю за практичним модулем.

Промислове підприємство ВАТ «Проммаш» виробляє та реалізує продукцію двох видів. На поточний рік запланований обсяг реалізації, що

наведений у табл. 5.

Таблиця 5

Бюджет реалізації на поточний рік

Показник	Значення у розрізі виробів поквартально							
	1 квартал		2 квартал		3 квартал		4 квартал	
	А	Б	А	Б	А	Б	А	Б
Кількість готової продукції, од.	200	350	50	500	300	550	280	500
Ціна реалізації, грн./од.	2500	3000	2000	3200	2750	2900	2650	2980
Доход від реалізації, грн.	500000	1050000	100000	1600000	825000	1595000	742000	1490000

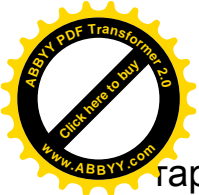
Згідно з прийнятою політикою формування резервів товарно-матеріальних цінностей, залишки готової продукції на початок кожного кварталу повинні складати 20% від планового обсягу реалізації на наступний квартал. На кінець кварталу планується мати запаси основних матеріалів, що є достатніми для задоволення 50% виробничих потреб наступного кварталу. Планові витрати основних матеріалів наведені у табл. 6.

Таблиця 6

Прямі матеріальні витрати на виробництво продукції

Показник	Продукція А		Продукція Б	
	Основний матеріал	Інші прямі матеріали	Основний матеріал	Інші прямі матеріали
Витрати матеріалів на одиницю готової продукції, кг/од.	20	3	30	5
Ціна матеріалу (без ПДВ), грн./кг	60	70	60	70
Вартість матеріалів, грн./од.	1200	210	1800	350

Згідно виробничої калькуляції на виробництво продукції А витрачається 20 годин праці робітників основного виробництва, продукції Б – 24 години. Праці робітників основного виробництва оплачується за

тарифною ставкою 15 грн./година. Сукупні нарахування на фонд оплати праці складають 38%.

Базою для розподілу загальновиробничих витрат є час роботи робітників основного виробництва, планова ставка розподілу змінних виробничих витрат становить 6,75 грн./година.

Постійні загальновиробничі витрати, згідно плану, складаються із заробітної плати начальників виробничих підрозділів, яка становить 15000 грн. на місяць.

Адміністративні витрати не залежать від обсягу виробництва та реалізації продукції і за планами складають 20000 грн. на місяць. До витрат на збут підприємство планує віднести заробітну плату працівників відділу збуту, що нараховується за почасово-преміальною системою і становить: 10000 грн. на місяць почасово та премія у розмірі 2% контрактної вартості реалізованої продукції (без ПДВ).

Надходження грошових коштів за реалізовану продукцію передбачається за схемою: 70% від доходу за реалізовану продукцію поточного кварталу та 30% доходу за реалізовану продукцію попереднього кварталу. На початок першого кварталу дебіторська заборгованість за продукцію складає 150000 грн., як очікується ця сума повністю буде отримана від покупців впродовж 1 кварталу. Оплата кредиторської заборгованості, як правило, проводиться у кварталі, коли відбулося її визнання, окрім розрахунків по оплаті праці, як проводяться у повному розмірі 10 числа місяця, наступного за місяцем нарахування.

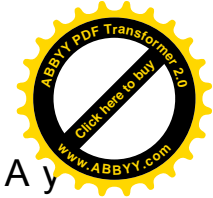
Стереотипне завдання:

- 1) для першого та другого кварталів скласти:
 - програму виробництва продукції А та продукції Б;
 - кошторис використання прямих матеріалів у розрізі матеріалів та виробів;
 - бюджет витрат на придбання прямих матеріалів;
 - бюджет прямих витрат на оплату праці;
 - кошторис змінних та постійних виробничих витрат;
 - бюджет виробничих та невиробничих витрат.

Діагностичне завдання:

- 2) використовуючи системи калькулювання та управління витратами Absorption costing (за повними витратами) та Direct costing (за змінними витратами) скласти прогнозний звіт про Прибутки та збитки підприємства за перший та за другий квартали.

Евристичне завдання:

3) розрахувавши показник маржинального доходу для продукції А у другому кварталі надати пораду керівництву підприємства стосовно доцільності припинення виробництва продукції при її реалізації за ціною 2000 грн.;

4) в першому кварталі підприємство одержало замовлення від нового клієнта ТОВ «Альфа», яке пропонує придбати продукцію А в кількості 100 одиниць за ціною, що на 20% нижча від звичайної ціни цього кварталу. Замовлення надійшло безпосередньо до вищого керівництва підприємства, отже при його виконанні немає необхідності сплачувати премію працівникам відділу збуту. За умовами пропозиції підприємству потрібно здійснити транспортування продукції до складу замовника, вартість транспортування становить 4000 грн. (без ПДВ). Розрахувавши диференційні витрати та доходи підприємства надайте керівництву рекомендації щодо прийняття або відхилення пропозиції ТОВ «Альфа»;

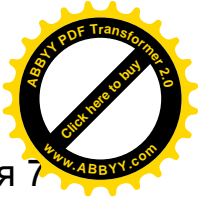
5) в другому кварталі вищому керівництву надійшла оферта від ТОВ «Омега», яке пропонує придбати продукцію А в кількості 200 одиниць. Розрахуйте мінімальну ціну, на яку слід погодитися керівництву підприємства, за умови, що преміальні працівникам відділу збуту не нараховуються, додаткових витрат при виконанні спецзамовлення не передбачається;

6) в третьому кварталі ТОВ «Омега» повторно звернулася до керівництва підприємства з пропозицією придбати 200 одиниць продукції А за ціною 2500 грн. (без ПДВ). Обґрунтуйте рішення щодо прийняття або відхилення спецзамовлення, приймаючи до уваги, що потужність підприємства щодо виробництва продукції А становить 300 одиниць на квартал.

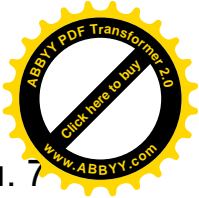
Загальна оцінка контрольного завдання до практичного модуля визначається як сума балів за стереотипну (2 бали), діагностичну (4 бали) та евристичну (6 балів) частину.

При підведенні підсумків роботи студентів над змістовним модулем виставляється підсумкова оцінка з поточного контролю. Вона складається з оцінки за результатом лекційного модульного контролю і оцінки результатів практичного модульного контролю.

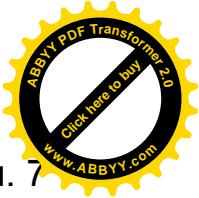
Для оцінки рівня відповідей студентів на теоретичні запитання та вирішення практичних завдань використовуються такі критерії (табл. 7)

Критерії оцінювання знать та умінь студентів

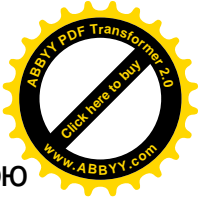
Бали	Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів
1	2
1	Студент володіє навчальним матеріалом на рівні елементарного розпізнавання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів, що позначаються студентом окремими словами чи реченнями.
2	Студент володіє матеріалом на елементарному рівні засвоєння, викладає його уривчастими реченнями, виявляє здатність викласти думку на елементарному рівні.
3	Студент володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу.
4	Студент на рівні запам'ятовування без розуміння відтворює навчальний матеріал та виконує практичні завдання з допомогою викладача. Стикається зі значними труднощами при аналізі та порівнянні економічних явищ та процесів. При відповіді та виконанні практичних завдань припускається значної кількості помилок, які самостійно виправити не може.
5	Студент на рівні запам'ятовування без достатнього розуміння відтворює основні положення навчального матеріалу та виконує практичні завдання з частковою допомогою викладача. З помилками дає визначення основних понять. Може частково обґрунтувати і проаналізувати свою відповідь. При відповіді та виконанні практичних завдань припускається помилок, які самостійно виправити не може.
6	Студент без достатнього розуміння відтворює основний навчальний матеріал та виконує практичні завдання з епізодичною допомогою викладача. З окремими помилками дає визначення основних понять. Може частково аналізувати навчальний матеріал, порівнювати і робити висновки. При відповіді та виконанні практичних завдань припускається помилок, які може частково виправити.

1	2
7	Студент самостійно з розумінням відтворює суть основних положень навчального матеріалу та застосовує його при виконанні практичних завдань в типових умовах. Дає визначення основних понять, аналізує, порівнює, робить висновки. Його відповідь в цілому правильна, але містить неточності і недостатньо обґрунтована. Виконує практичні завдання за типовим алгоритмом (послідовність дій) з консультативною допомогою викладача. Користується довідковою економічною інформацією. При відповіді та виконанні практичних завдань припускається несуттєвих помилок, які частково виправляє.
8	Студент самостійно з розумінням відтворює основний навчальний матеріал та застосовує його при виконанні практичних завдань в типових умовах (стандартних ситуаціях). Дає визначення основних понять, аналізує, порівнює інформацію, встановлює її зв'язок з обраною професією та робить висновки. Відповідь в цілому правильна, логічна та достатньо обґрунтована. Виконує практичні завдання за типовим алгоритмом з консультативною допомогою викладача. Усвідомлено користується довідковою економічною інформацією. При виконанні практичних завдань припускається несуттєвих помилок, які частково виправляє.
9	Студент володіє основним навчальним матеріалом в усній, письмовій і графічній формах та застосовує його при виконанні практичних завдань як в типових так і в дещо ускладнених умовах. Дає визначення основних понять, аналізує, порівнює і систематизує інформацію встановлює зв'язок з обраною спеціальністю та робить висновки. Його відповідь в цілому правильна, логічна і достатньо обґрунтована. Виконує практичні завдання за типовим алгоритмом з консультацією викладача. Усвідомлено користується довідковою технічною та конструкторсько-технологічною документацією інформацією. При відповіді та виконанні практичних завдань припускається несуттєвих помилок, які може виправити.
10	Студент вміє усвідомлено засвоювати нову економічну інформацію в обсязі, що передбачений програмою. Володіє глибокими знаннями навчального матеріалу та здатний їх

1	2
	правильно використати для виконання практичних завдань. Відповідь студента повна, правильна, логічна. Встановлює причинно-наслідкові та міжпредметні зв'язки, робить аргументовані висновки з незначною консультацією викладача. Вміє самостійно користуватися джерелами економічної інформації. Студент самостійно і правильно застосовує довідкову економічну інформацію. Практичні завдання виконує в цілому правильно в повному обсязі як з використанням типового алгоритму, так і в змінених умовах. При відповіді та виконанні практичних завдань припускається окремих неточностей, які може виправити самостійно. Виказує пізнавально-творчий інтерес.
11	Студент володіє узагальненими знаннями навчального матеріалу в повному обсязі та здатний їх ефективно використовувати для виконання всіх передбачених навчальною програмою практичних завдань. Відповідь студента повна, правильна, логічна і містить аналіз, систематизацію, узагальнення навчального матеріалу. Вміє самостійно знаходити і користуватися джерелами економічної інформації, оцінювати отриману інформацію. Робить аргументовані висновки. Правильно і усвідомлено застосовує всі види довідкової економічної інформації. При відповіді та використанні практичних завдань припускається незначних неточностей, які самостійно виявляє та виправляє.
12	Студент володіє системними знаннями навчального матеріалу та ефективно їх застосовує для виконання практичних завдань, що передбачені навчальною програмою. Відповідь студента повна, правильна, логічна, містить аналіз, систематизацію, узагальнення. Вміє самостійно знаходити і користуватися джерелами економічної інформації, оцінювати отриману інформацію. Встановлює причинно-наслідкові та міжпредметні зв'язки. Робить аргументовані висновки. Правильно і усвідомлено використовує всю економічну довідкову документацію в межах навчальної програми. Бездоганно виконує практичні завдання як з використанням типового алгоритму, так і за самостійно розробленим алгоритмом. Виконує пізнавально-творчий інтерес до обраної спеціальності.

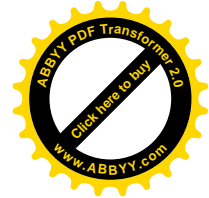

Підсумкова оцінка з дисципліни у відповідності з Методикою переведення показників успішності знань студентів університету в систему оцінювання за шкалою ECTS конвертується в підсумкову оцінку за шкалою ECTS.

Таблиця 8

Переведення показників успішності знань студентів у систему оцінювання за шкалою ECTS

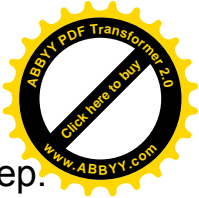
Відсоток студентів, які зазвичай успішно досягають відповідної оцінки	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за бальною шкалою, що використовується в ХНЕУ	Оцінка за національною шкалою	
10	відмінне виконання	A	12 – 11	Відмінно
25	вище середнього рівня	B	10	
30	взагалі робота правильна, але с певною кількістю помилок	C	9 – 7	Добре
25	непогано, але зі значною кількістю недоліків	D	6	Задовільно
10	виконання задовольняє мінімальні критерії	E	5 – 4	
–	потрібне повторне перескладання	FX	3	Незадовільно
–	потрібне повторне вивчення дисципліни	F	2 – 1	

11. Рекомендована література

11.1 Основна

1. Закон України „Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” від 16.07.1999р № 996-XIV // <http://www.rada.gov.ua/>
2. Бухгалтерський управлінський облік: Підруч./Ф.Ф. Бутинець, Т.В. Давидюк, Н.М. Малюга, Л.В. Чижевська. За ред. Ф.Ф. Бутинця .-2-е вид., перероб. і доп.-Житомир:Рута,2002 .-479 с.
3. Практикум з навчальної дисципліни "Управлінський облік" для студентів спеціальності 6.050100 "Облік і аудит" усіх форм навчання/укл. С.В. Лабунська, І.О. Басова; Харківський національний економічний університет .-Х.:ХНЕУ,2007 .-76 с.
4. Управлінський облік: Збірник задач і вправ: Навч. посіб. / Н. М. Малюга, І. А. Белоусова, Н. В. Герасимчук, Т. В. Давидюк; За ред. Ф. Ф. Бутинця .-2-ге вид., перероб. і доп.-Житомир:Рута,2001 .-253 с.-
5. Вахрушина М. А. Бухгалтерский управленческий учет: Учеб.-2-е изд. доп. и пер.-М.:Омега-Л,2003 .-527 с
6. Голов С.Ф. Управлінський облік - К.: Лібра, 2003. - 704с.
7. Друри К. Введение в управленческий и производственный учет: Пер. с англ./Под ред. С. А. Табалиной.- М.: Аудит, ЮНИТИ,1997 .-557 с.
8. Друри К. Учет затрат методом стандарт-кост / Под ред. Н.Д. Эриашвили. - М.: Аудит, ЮНИТИ, 1998. - 182с.
9. Карпова Т.П. Управленческий учет: Учеб. для вузов .- М.:ЮНИТИ,2003 .-350 с.
10. Лабунская С.В. Управленческий учет: конспект лекций / С. В. Лабунская; Харьковский национальный экономический университет, Ч. 2 .-Х.:ХНЭУ,2007 .-39 с
11. Лабунская С.В. Управленческий учет: Конспект лекций для студентов спец. 8.050106 всех форм обучения, Ч. 1 .-Х.:ХНЭУ,2005 .-59 с.
12. Лень В.С. Управлінський облік:навч. посіб./В.С. Лень .-2-ге вид., випр.-К.:Знання-Прес,2006 .-317 с.
13. Пилипенко А. А. Організація обліково-аналітичного забезпечення стратегічного розвитку підприємства: наук. вид./ А. А. Пилипенко .-Х.:ХНЕУ,2007 .-274 с.

14. Хорнгрен Ч.Т. Бухгалтерский учет: управленческий аспект: Пер. с англ./Ч.Т. Хорнгрен, Дж. Фостер. Под. ред. Я.В. Соколов .-М.: Финансы и статистика, 1995 .-415 с.

11.2. Додаткова

15. Белоусова І. Проблеми вдосконалення управлінського обліку//Бухгалтерський облік і аудит.,2007.-№4 .-С. 35-40

16. Бобиль В. Становлення та розвиток сучасного управлінського обліку у банківській діяльності//Банківська справа.,2008.-№5 .-2008 .-С. 20-28

17. Бобиль В. Трансфертне ціноутворення в системі управлінського обліку сучасного банку//Банківська справа.,2007.-№5 .-С. 38-46

18. Бондар М. І. Організація управлінського обліку в інвестиційній діяльності // Проблеми науки,2008.-№4 .-2008 .-С. 2-7

19. Ван Хорн Дж. К. Основы управления финансами: Пер. с англ./ Гл. ред. серии Я.В. Соколов .-М.: Финансы и статистика,2003 .-799 с.

20. Веріга Г. В. Управлінський облік на малому підприємстві // Аудитор України.-2007.-№3 .-С. 10-13

21. Волошин Д. Методологические основы внутреннего аудита эффективности системы управленческого учета на предприятии // Проблемы управления и информатики,2008.-№1 .-С. 49-57

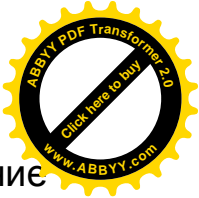
22. Воронцовский А. В. Управление рисками: Учеб. пособ.-2-е изд., испр. и доп.-СПб.:ОЦЭиМ,2004 .-457 с.

23. Деньга С. М. Розвиток інформаційних систем управління за бюджетами // Актуальні проблеми економіки,2008.-№10 .-2008 .-С. 41-48

24. Голов С. Управленческий учет как фактор повышения качества корпоративного управления // Налоговое планирование.-2005.-№3 .-С. 51-61

25. Голов С. Управленческий учет как фактор роста прибыльности предприятия//Налоговое планирование.-2006.-№1 .-С. 31-41

26. Горицкая Н. Особенности учета, планирования и калькулирования себестоимости продукции, работ и услуг предприятий, в уставном фонде которых более 50% акций (долей, паев) принадлежат государству//Бухгалтерия. Налоги. Бизнес.-2005.-№32 .-С. 12-17

27. Горицкая Н. Учет, планирование и калькулирование себестоимости в строительных организациях//Бухгалтерия. Налоги. Бизнес.-2005.-№42.-С. 27-33

28. Ивашкевич В.Б. Практикум по управленческому учету и контроллингу: Учеб. пособ. - М.: Финансы и статистика,2004 .-159 с.

29. Каверина О.Д. Управленческий учет: Системы, методы, процедуры .- М.: Финансы и статистика,2003 .-351 с

30. Каменская Т. Управленческий учет: классифицируем затраты // Баланс.-2006.-№13 .-С. 27-30

31. Карась А. Как главбуху организовать управленческий учет//Главбух.,2008.-№16 .-С. 47-51

32. Кириченко Є. Теоретичні основи управлінського обліку // Аудитор України,2006.-№15 .-С. 16-23

33. Керимов В.Э. Управленческий учет:Учеб.-2-е изд., изм. и доп. - М.: Дашков и К,2003 .-413 с.

34. Крысенко Т. Взаимосвязь бухгалтерского и управленческого учета при классификации расходов и формировании себестоимости//Бухгалтерия. Налоги. Бизнес,2005.-№6 .-С. 34-39

35. Лабунська С.В., Басова І.О. Проблеми калькулювання собівартості готової продукції // Економіка розвитку № 2 (38):ХНЕУ.-Х.-2006 .-С. 99-103

36. Ластовецький В.О. Виробничо-комерційний облік і внутрішньогосподарська (управлінська) звітність за центрами витрат і відповідності:Наук.-практ. посіб.-Чернівці:Місто,2003 .-154 с

37. Линдерс М.Р. Управление снабжением и запасами: Логистика: Пер. с англ./М.Р. Линдерс, Х.Е. Фирон .-2-е изд.-СПб.:Полигон,1999 .-768 с.

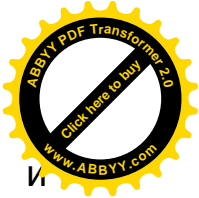
38. Моссаковський В. Про управлінський облік // Бухгалтерський облік і аудит.-2006.-№10 .-С. 37-44

39. Павлова Е. Системные проблемы в управленческом учете//Дистрибуция и логистика,2008.-№8 .-2008 .-С. 38-43

40. Панченко О. М. Проблеми методологічного забезпечення управлінського обліку промислових підприємств//Аудитор України,2006.-№4 .-С. 23-25

41. Петриченко И. Разработка форм отчетности для учредителей//Главбух.,2008.-№38 .-2008 .-С. 33-38

42. Романченко О. Управлінський облік і система управлінської інформації//Вісник НБУ,2008.-№6 .-2008 .-С. 15-18

43. Рындя А. Калькулирование себестоимости // Налоги и бухгалтерский учет. Спецвыпуск.-2006.-№2 .-С. 3-75
44. Самойленко О. Как организовать управленческий учет//Главбух.,2007.-№65 .-С. 37-38
45. Терещенко О.О. Поняття "контролінг" та "управлінський облік" у теорії і практиці//Фінанси України.-2006.-№8 .-С. 137-145
46. Тлущкевич Н. Організація управлінського обліку (практика впровадження на сільськогосподарських підприємствах) // Бухгалтерський облік і аудит.,2007.-№2 .-С. 13-18
47. Управленческий учет / Под ред. А. Д. Шеремета. - М.: ИД ФБК-ПРЕСС, 2000.-512 с.
48. Ходаковська Н. Й. Системи управлінського обліку як сучасний та ефективний інструмент прийняття економічних рішень і управління компанією//Аудитор України,2007.-№9 .-С. 27
49. Чебан Т. Обліково-аналітична система як інструмент антикризового управління//Бухгалтерський облік і аудит.,2004.-№7 .-с.38-44
50. Юровский Б. Планирование, учет и анализ себестоимости продукции. Часть 1//Энциклопедия бухгалтера и экономиста.-2006.-№13 .-С. 6-160
51. Юровский Б. Планирование, учет и анализ себестоимости продукции. Часть 2//Энциклопедия бухгалтера и экономиста.-2006.-№14 .-С. 8-164

11.3 Ресурси мережі Internet

52. <http://www.balance.dp.ua/>
53. <http://www.basa.tav.kharkov.ua/>
54. <http://www.buhgalteria.com.ua/>
55. <http://www.business-rada.kmu.org.ua/>
56. <http://www.factor.ua/>
57. <http://www.liga.net/>
58. <http://www.rada.gov.ua/>
59. <http://www.visnuk.com.ua/>

Зміст

Вступ

1. Кваліфікаційні вимоги до студентів
2. Тематичний план навчальної дисципліни
3. Зміст дисципліни за модулями та темами
4. Плани лекцій
5. Плани практичних занять
6. Позааудиторна робота студентів
7. Контрольні запитання для самодіагностики
7. Індивідуально-консультативна робота
9. Методики активізації процесу навчання
10. Система поточного та підсумкового контролю знань студентів
11. Рекомендована література
 - 11.1. Основна
 - 11.2 Додаткова
 - 11.3 Ресурси мережі Internet